

9.11.2020

Suomen Oppisopimusosaajat ry:n hallituksen lausunto sivistysvaliokunnalle

HE 173/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Suomen Oppisopimusosaajat ry:n hallitus kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta esittää näkemämme hallituksen esitykseen oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Esitämme huomioitavaksi 5 seuraavaa näkökulmaa:

1. Kansallinen tavoite osaamistason nostamisesta

Suomen Oppisopimusosaajat ry:n hallitus pitää oppivelvollisuuden laajentamisen taustalla olevaa tavoitetta osaamistason nostamisesta ja työelämään pääsemisen ja jatko-opintoihin edellytysten varmistamisesta perusteltuna ja tärkeänä.

Toteamme oppivelvollisuusiän laajentamisen haasteeksi sen, että uudistuksen vaikuttavuus tulee esille usean vuoden viiveellä. Samanaikaisesti Suomessa nuorten aikuisten kohdejoukossa on runsaasti niitä, joilla ei ole ammatillista koulutusta ja syrjäytymiskehitys voi olla jo pitkällä ja työelämään pääseminen on todella vaikeaa. Nopeiden vaikutusten aikaansaamiseksi on tärkeää huomioida laajemmin ilman toisen asteen koulutusta olevien nuorten tilanne.

2. Syrjäytymiskehityksen alkaminen ennen toisen asteen koulutusta

Ammatillisessa koulutuksessa koulutuksen suorittamisen estymiseen tai sen laiminlyöntiin johtaneet syyt on usein todettavissa jo perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen aikana. Lisäresursseja on kohdennettava syrjäytymiskehityksen torjumiseen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Oppivelvollisuus uudistukseen liittyvän hakeutumisvelvoitteen ja perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuun toimintamallit ovat merkittävässä roolissa. Mutta toimenpiteet koulutuksen aikana ovat myös tärkeitä, koska mittavasta ohjaustoiminnasta riippumatta on todettavissa iso joukko 2. asteen koulutuksen keskeyttäjiä. Kehittämisrahoitusta tarvitaan riittävän ja yksilöllisen

nivelvaiheen ohjauksen lisäksi myös perus- ja toisen asteen suorittamisen mahdollisuuksien yhdistelmiin ja jatkokoulujen sekä siirtymien helpottamiseen ja työelämässä oppimisessa koulutus- / oppisopimusyhdistelmien käytön edistämiseen.

Toteamme, että oppivelvollisuuden laajentaminen ei yksin varmista, että nuorilla on riittävät edellytykset siirtyä ammatilliseen tai lukiokoulutukseen ja suorittaa 2. asteen tutkinto. Toteamme, että 85 % nuorista saa 2. asteen tutkinnon nykyisilläkin toimilla, joten oppivelvollisuuden nostaminen 18-vuotiaisiin saakka on uudistus, jonka lisävaikutavuus jää epäselväksi. Tarkoituksena on hyvä, mutta toimiiko koulupakko koulutukseen motivoitumattomille?

3. Oppivelvollisuuden laajentamisen kustannukset

Oppivelvollisuuden laajentamisesta syntyy lisäkustannuksia tarvittavan opetuksen ja ohjauksen ohella maksuttomien oppimateriaalien ja työvälineiden, työasujen ja -aineiden sekä koulumatkojen osalta.

Lakikokonaisuuden valmistelussa on luvattu, että koulutuksenjärjestäjille ja kunnille korvataan syntyvät kustannukset täysimäärisinä, mutta kokonaisuutena kustannukset ovat lisäämässä koulutuksen kustannuksia.

4. Uudistuksen aikataulu

Ottaen huomioon

a) koronapandemian vaikutukset koulutuksen järjestäjille ja asuinkunnille sekä b) uudistuksen avaintoimijoille tuleva aikataulupaine, pidämme uudistuksen voimaantulon aikataulua tiukkana.

Lain voimaantuloon valmistautumisen tulisi antaa lisää aikaa niin, että se tulisi voimaan 1.8.2022. Pidämme perusteluna myös sitä, että samaan aikaan on suunniteltu aloitettavaksi uusi tutkintoon valmentava koulutus.

5. Osaamisperusteisuuden lähtökohta ammatillisen koulutuksen lainsäädännössä (L 531/2017)

Vuoden 2018 alussa nostettiin ammatillisen koulutuksen lakiin keskeiseksi elementiksi osaamisperusteisuus eikä osaamisen hankkimista määritellä aikasidonnaiseksi. Uuden ammatillisen koulutuksen lain mukaisesti ei ole vielä kokonaan koulutettu yhtään koko ikäluokkaa ja joustavuuksia ollaan ottamassa vielä käyttöön. Opiskelijoiden yksilöllisiä opintopolkuja toteutetaan kouluissa ja työpaikoilla opiskelijoiden omalla rytmillä ja tahdilla. Yksilöllisyys tarkoittaa myös tuen ja ohjauksen kohdentamista opiskelijoille tarpeen mukaisesti ja niissä oppimisympäristöissä, joissa opiskelija tukea tarvitsee.

Pidämme osaamisperusteisuutta merkittävänä ammatillisen koulutuksen tulevaisuuden ja Suomen kannalta. Oppisopimuskoulutuksessa on jo vuosikymmenten ajan tunnistettu osaamisperusteisuus -lähtökohta, kun työelämä edellyttää osaamista ja osaajia.

Emme kannata oppivelvollisuutta koskevaan lakiin opetuksen ja ohjauksen määrällistä säätelyä (§10A), vaikka kyseessä olisikin nuori, jolla ei tunnistettavaa osaamista ole ja hän on ammatillisen perustutkinnon opiskelija. Perusteluna tuomme työelämässä oppimisen näkökulmasta huolemme siitä, että opetuksen ja ohjauksen määrällisellä säätelyllä voidaan palata sellaisiin aikataulutettuihin jaksoihin, jotka tulevat heijastumaan tällä hetkellä joustavasti toteutettuihin työelämässä oppimisen jaksoihin. Määrällinen säätely ja osaamisperusteisuus ovat toisilleen ristiriitaisia.

Suomen Oppisopimusosajaat ry, hallituksen näkemykset tiivistetysti, kun tarkastelukulma on työelämässä oppiminen ja oppisopimuskoulutus:

- Oppivelvollisuusiän laajentaminen ei yksin riitä, kun ratkaistaan ongelmaa, jossa kaikilla nuorilla ei ole riittävät edellytykset siirtyä ammatilliseen tai lukiokoulutukseen ja suorittaa 2. asteen tutkinto.
- Jotta päästään kansalliseen tavoitteeseen osaamistason nostamisesta, on tärkeää huomioida laajemmin kaikki ilman toisen asteen koulutusta olevat.
- Lain voimaantuloon tulisi antaa lisää aikaa niin, että se voisi tulla voimaan aikaisintaan 1.8.2022.
- Ajallisesta opetuksen ja ohjauksen määrittelystä tulee luopua.

Pidämme tärkeänä, että oppisopimusvaihtoehto on yksi oppivelvollisuusikäisten nuorten koulutusvaihtoehto. Oppisopimusvaihtoehdon toteutumista tulee haastamaan se, että lakiesityksen mukaan oppivelvollisuuden piiriin kuuluva ilman 2. asteen tutkintoa oleva ei olisi työtön työnhakija ja hänelle ei myönnettäisi työttömyysetuutta eikä näin ollen työnantajalle voida maksaa palkkatukea oppisopimustyösuhteen aikana.

Suomen Oppisopimusosajaat ry, hallituksen puolesta

Virpi Spangar, hallituksen puheenjohtaja